Festivalul Rossini sub imperiul protestelor

(Costin Popa – 9 octombrie 2011)

În august, la Pesaro, pe malul Adriaticii, se desfăşoară „Rossini Opera Festival”, o manifestare menită să ofere an de an atât valoroase interpretări ale operelor celebre rossiniene, cât și restituiri de titluri uitate. Festivalul şi-a câştigat un prestigiu durabil încă de la prima ediție din 1980. În 2011, programul a fost, ca de obicei, divers și incitant, cuprinzând „şlagăre” („Bărbierul din Sevilla”), lucrări puțin cântate („Moise în Egipt”, „Scara de mătase”, „Călătorie la Reims”), rarități („Adelaide di Borgogna”), concerte de belcanto (mezzosoprana Marianna Pizzolato, tenorul Dmitry Korchak, baritonii Nicola Alaimo și Mario Cassi, soprana Marina Rebeka), un concert de închidere (oferit de tinerii absolvenți ai Academiei rossiniene din Pesaro), conferințe, proiecții video și multe altele. Totul într-o atmosferă de sărbătoare, ca omagiu adus „Lebedei de la Pesaro”, cum este supranumit Rossini. Cochetul oraş italian respiră prin ruladele muzicii maestrului difuzate la orice colț de stradă, afișe și portrete împânzesc locul, decorează vitrinele magazinelor. Te simți minunat, reconfortant!

Tenorul Bogdan Mihai, debut la Teatrul Rossini

„Dramma per musica” în două acte „Adelaide di Borgogna” sau „Ottone, regele Italiei” a avut premiera absolută la teatrul Argentina din Roma, în 1817. Libretul lui Giovanni Federico Schmidt ne poartă în Italia anului 947, la Canossa și în împrejurimi. O istorie complicată, precum toate cele de gen, cu rivalități politice și amoroase, lupte pentru putere, războaie, bănuieli de crimă, captivități și evadări, răzbunări, răsturnări de situații și bineînțeles... happy-end. Seria de spectacole din acest an, cinci la număr, a avut loc la Teatro Rossini, o „bombonieră” de aproape 900 de locuri, aranjată în stil clasic italian, cu patru rânduri de loji și balcon, cu acustică ideală, inaugurată în 1818 cu opera „Coțofana hoață”, chiar sub bagheta compozitorului Rossini. Este sediul principal al reprezentațiilor din festival. (Alte locații sunt Auditorium Pedrotti din incinta Conservatorului Gioachino Rossini și Adriatic Arena, în fapt o sală de sport cu alura de OZN.)

„Adelaide di Borgogna” 2011 este producția de autor a lui Pier'Alli, care semnează regia, decorurile, costumele și proiectul luminilor. În concepția sa, elementul modern vine prin imagistica scenică, prin jocul și relaționarea personajelor. Este o opțiune potrivită ce arată fațeta cea mai dorită a controversatului Regietheater. Fără translări ale perioadei acțiunii, dar cu simbolistică intensă susținută de proiecții și cadre filmate, spectacolul captivează. Induce reflecții, conexiuni. Decorurile sunt puține, simple și clasice, iar costumele se înscriu și ele în linia desenului de epocă, întregind dualismul clasic-modern, îngemănare benefică pentru spectacolele lirice ale zilelor noastre.

Jessica Pratt (repetiție)

În rolul titular, soprana australiancă Jessica Pratt s-a impus de la bun început prin frumoase sunete în pianissimo, moi, aerate (aria „Occhi miei piangeste assai... Oh cara immagine") și printr-o dăruire totală în marele duet cu mezzosoprana Daniela Barcellona (Ottone, în travesti)... o scenă de dragoste în care Pier'Alli le-a impus interpretelor o gestică subtilă, cu atingeri firave, de mare efect.

Tânăra Pratt are consistentă perspectivă pentru rolurile de coloratură dramatică și marea arie din final „Cingi la benda candida" a probat opțiunea, prin bravură, abilitate în interminabilele rulade, lungime de frază susținută de o bună tehnică de respirație, prin varietate de nuanțe. Supra-acutele au fost spectaculoase, chiar dacă, imediat mai jos, unele note înalte – în mod curios – au mai anunțat stridențe.

Pe deplin afirmată pe scenele lumii, italianca Daniela Barcellona a cântat cu incisivitate încă de la cavatina din primul act „Soffri la tua sventura" și a continuat pe aceleași coordonate până la aria finală „Vieni: tuo sposo e amante", plină de avânt. În pofida unui glas oarecum aspru, artista este specialistă desăvârșită a pasajelor de coloratură pe care le servește cu omogenitate pe ambitus. Coroana de „assoluta" pe rolurile rossiniene grave nu-i este îndepărtată.

Nicola Ulivieri, Bogdan Mihai, Jessica Pratt, Daniela Barcellona, Clemente Antonio Daliotti (repetiție)

Prezența lui Bogdan Mihai în rolul Adelberto pe afișul de la Pesaro este o consecință a realizărilor de până acum ale tenorului pe scene europene, atractivă pentru manageri fiind apetența tânărului pentru scriiturile rossiniene, recomandată de extensia glasului, de ușurința cu care preia agilitățile. Și aici, aria „Grida, o natura" din actul secund i-a arătat cu prisosință calitățile: fiorituri executate cu pregnanță, supra-acute stupefiante, un legato încărcat de nuanțări, care probează că Bogdan Mihai nu se cantonează doar în cântul mecanic, de automat. Frazează elegant (duetul cu Ottone „Vive Adelaide in pianto"), unduiește desenul melodic („Noi diponiamo il brando" din aceeași pagină), simte și restituie accentul și patina italiană a scriiturii (duetul cu Adelaide „Della tua patria ai voti").

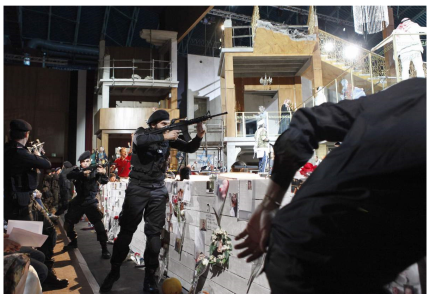
În general s-a arătat vehement în recitative dar, pe alocuri, s-a îndepărtat de caracterul războinic al personajului său și a înmuiat atacurile de sunet, acolo unde nu a trebuit. Odată cu acumularea experienței tehnice, anumite sonorități nazale sau note înalte voalate, mai puțin percutante, vor dispare, sunt sigur. Este o condiție sine qua non pentru cucerirea deplină a publicului din Peninsulă, foarte sensibil îndeosebi la poziția de sunet.

În rolul Berengario, bas-baritonul italian Nicola Ulivieri a interpretat eroic, cu voce de stentor, aria „Se protegge amica sorte", cu rezerva că sonoritățile acute au apărut necalitative și intonarea lor corectă a mai suferit.

Conturarea altor personaje a revenit Jeannettei Fischer (Eurice), Francescăi Pierpaoli (Iroldo, în travesti) și lui Clemente Antonio Daliotti (Ernesto).

Sub bagheta destul de puțin imaginativă a lui Dmitri Jurowski, Orchestra de la Teatro Comunale di Bologna a cântat cu ton cald, cu sunet compact și echilibrat. Corul aceluiași teatru, pregătit de Lorenzo Fratini, după mici nesiguranțe de început, s-a alăturat colegilor instrumentiști, pentru împlinirea unei seri calitative. Cel puțin a doua din serie, cea urmărită. La premieră, se pare că protestele publicului au fost vehemente. Motivele? Se pot doar presupune... de la emoția artiștilor la debuturile în roluri noi până la aprecierile subiective din partea unor spectatori, greu de controlat.

Moise sau... Bin Laden în Egipt

La reprezentarea producției cu „Moise în Egipt" însă, contestările au fost atât de vehemente la premieră încât au necesitat intervenția poliției. De data aceasta, explicația a fost clară. Reputatul, de altfel, regizor Graham Vick a distorsionat total trama și sensurile ei. În cooperare cu Stuart Nunn (decoruri și costume) și Giuseppe Di Torio (lumini). Ei bine, profetul Moise a fost imaginat în chip de... Bin Laden!

Pe lângă implicațiile pe care le are o asemenea asociere imposibilă și scandaloasă, vi-l puteți închipui pe erou cântând celebra rugăciune „Preghiera: Dal tuo stellato soglio", una dintre cele mai sublime, cele mai inspirate pagini din istoria liricii, cu Kalașnikov-ul la piept? „Preghiera" cu... mitraliera! Lăsând la o parte deturnarea totală a ideaticii, oare cum s-a putut gândi regizorul că o muzică superbă poate fi pusă în gura altui personaj, diametral opus caracterial celui căruia i-a fost destinată de compozitor? Și încă. Oare cât de mult l-au inspirat pe Vick rafinatele sunete rossiniene ale instrumentelor de coarde dacă a pus în scenă violențe, somații, arestări, ridicări din pat în toiul nopții? A reflectat el la subtitlul operei, „Azione tragico-sacra", înscris de Rossini sau la libretul lui Andrea Leone Tottola?

Iată dezastrul cu regizorii care desconsideră, disprețuiesc partitura, care ignoră total muzica, mesajul ei. Necunoștință? Nu se poate spune. Anterior, Vick a creat și producții moderne foarte bune. Rea voință? Poate. Producere de scandal? Probabil. Dorință de șoc cu orice preț? În mod cert. Independența creativă nu-l absolvă de răspundere, vizavi de modul cum ar fi trebuit să-l servească pe Rossini, să oficieze în templul lui.

Bineînțeles că britanicul nu s-a oprit aici. Evreii ostracizați în Egipt au fost înfățișați în chip de teroriști cu cagule, care fac școală, se antrenează pentru a se arunca în aer (scena ploii de foc provocată de Moise a devenit sinuciderea în masă a evreilor prin declanșarea centurilor explozive!).

Cu montarea lui Graham Vick la Pesaro, născătoare de traume, am cunoscut una din cele mai negre pagini ale Regietheater. Poate cea mai întunecată. Am mai afirmat. Astăzi, mizanscenele de operă trebuie revigorate. Dar nu într-un asemenea mod!

Unde se va ajunge? Ce se poate face? Este imperios necesar ca managerii de teatre lirice să-și ia în serios obligația elementară a onorării titlurilor pe care le programează și să rezilieze contractele regizorilor derapanți, de îndată ce constată că ideile pe care le promovează sunt discordante muzicii și textului.

Principalii

Mai întâi, cei trei italieni. Foarte bun în rolul Faraonului a fost bas-baritonul Alex Esposito. Timbrul vocii sale este generos și rezonează somptuos, incisiv. Autoritar și dramatic, se exprimă fulminant-eroic în aria „Cade dal ciglio il velo", lucru absolut firesc la calibrul său de glas dar, pe lângă toate acestea, începe prima frază cu o „messa di voce" (creșterea și descreșterea intensității sunetului înalt pe același arc de respirație) de cea mai pură extracție belcantistă. Remarcabil. A dominat distribuția.

Sonia Ganassi și
Riccardo Zanellato

În rolul titular, basul Riccardo Zanellato a avut prea puțină autoritate în cânt ca să desăvârșească aura profetică a personajului. Sunt convins că nici viziunea lui Vick nu l-a inspirat. Glasul este puternic, deși nu foarte strălucitor, iar legato-ul se cere îmbunătățit.
Cunoscută vedetă, mezzosoprana Sonia Ganassi (Elcia) a forțat deseori sonoritățile în pasajele de coloratură, dar a derulat o superbă cantilenă în aria „Porgi la destra amata", încheiată în pură bravură, cu acute ferme și penetrante.

Osiride a fost rusul Dmitry Korchak, un artist căutat pe scenele europene, în special pentru roluri rossiniene. Conduce frumos linia vocală, cu eleganță, simte că rolul reprezintă un mare pas către fundamentarea belcantoului romantic la vocea de tenor. Timbralitatea nu seduce, dar glasul este sigur și pătrunzător.

În celelalte roluri, au cântat Yijie Shi (bun în Aronne), Olga Senderskaya (voce neinteresantă în Amaltea), Enea Scala (Mambre) și Chiara Amarù (Amenofi).

Conducerea ansamblurilor de la Teatro Comunale di Bologna a revenit lui Roberto Abbado. S-a achitat cu siguranță de misiune. Dar oare dirijorul nu are niciun rol când constată că muzica pe care trebuie s-o servească necondiționat este ignorată de creatorul producției?

La 193 de ani de la premiera absolută care a avut loc la Teatro San Carlo din Napoli, „Moise în Egipt" a trăit o dramă la Adriatic Arena din Pesaro.